

เรียนรู้เพื่อพัฒนา : ประสบการณ์การศึกษาจากห้องสมุดต่างประเทศ

พ.ศ.2538-2550

ดร.สุวิมล ชนะผลเลิศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2551

สารบัญ

คำนำ	
บทนำ	1
บริบทการศึกษา	2
• ออสเตรเลีย	2
• นิวซีแลนด์	3
• สหรัฐอเมริกา	5
• ญี่ปุ่น	7
• สิงคโปร์	8
เรียนรู้เพื่อพัฒนา	9
• การบริหารจัดการ	10
• ทรัพยากรสารสนเทศ	11
• บริการสารสนเทศ	13
• เทคโนโลยีสารสนเทศ	14
รายการอ้างอิง	
ภาคผนวก	
ก การพัฒนาทางกายภาพ พ.ศ.2536-2550	17
ข ห้องสมุดในต่างประเทศ	25

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2538-2550 ผู้เขียนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ที่ได้เยี่ยมชมแต่ก็ได้รับความประทับใจ และได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ ส่งผลให้ได้แนวคิดในการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ การปรับโครงสร้างด้วยการขอเพิ่มหน่วยงานเทคโนโลยี เพื่อรองรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เต็มรูปแบบ การของบประมาณปรับปรุงวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี เพื่อให้บริการและปฏิบัติงาน ที่รวดเร็ว ทันสมัยและเพียงพอ อีกทั้งการปรับปรุงแก้ไขอาคารสถานที่ให้ดูดี มีบรรยากาศโล่งโปร่งสบาย เป็นระเบียบ น่าเข้าใช้บริการ และมีสมาธิในการศึกษาค้นคว้า

การปรับเปลี่ยนการทำงานแบบเดิมๆสู่การทำงานแบบต้องใช้เทคโนโลยีทุกงานจึงต้องมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกคนอย่างต่อเนื่อง ต้องใช้ความอดทน ความมุ่งมั่น ทุ่มเท กำลังกายและสติปัญญา เพื่อปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง ไปสู่เป้าหมายของการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาของแผ่นดิน เป็นสำคัญ

เอกสารเล่มนี้ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม บริบทด้านการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาดูงานก่อให้เกิด การเรียนรู้เพื่อพัฒนา ในด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรสารสนเทศ บริการสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมด้วย ภาพประกอบแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการห้องสมุดคณะครุศาสตร์ที่ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนจึงหวังว่าเอกสารเล่มนี้จะเป็นการบันทึก ความเป็นผู้นำ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ทุกคน ได้ร่วมมือร่วมใจ ย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงแหล่งเรียนรู้ให้มีความพร้อมเสมอในการให้บริการซึ่งเป็นภารกิจที่ทุกคนตระหนักดี อีกทั้ง สามารถตอบสนองปณิธานของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศุวิมล ชนะผลเลิศ

บทนำ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นแหล่งความรู้ แหล่งอ้างอิง ภูมิปัญญาของสังคม ทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการ แต่ละชื่อเรื่อง ล้วนมีกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การลงทะเบียนประทับตราวิเคราะห์หมวดหมู่ พิมพ์บัตร พิมพ์ซอง บันทึกลงในฐานข้อมูล เขียนสันหนังสือ นำขึ้นชั้นให้บริการล้วนต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึง ศาสตร์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่สอนในสถาบันการศึกษา เป็นหลักการและทฤษฎีที่อบรมสั่งสอนเมื่อลงมือทำงานจริงๆ ก็เป็นการดำเนินการให้เป็นไปได้แต่จะทำให้สมบูรณ์ยังไม่เพียงพอบรรณารักษ์ ต้องมันแสวงหาความรู้และประสบการณ์ เปิดโลกทัศน์ให้มากขึ้น อาทิ การศึกษาคูงานห้องสมุดต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนได้สะสมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-2550 ที่ขอนำมาถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการตกผลึกปรับปรุงห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้เข้ามารับผิดชอบตั้งแต่ พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน โดยนำเสนอสาระบริบทการศึกษาของประเทศที่ได้ไปศึกษาคูงานและแนวคิดที่ได้พัฒนาปรับปรุงสำหรับประเทศและห้องสมุดที่ได้เยี่ยมชมมีดังนี้

พ.ศ.2538 ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ได้เยี่ยมชมห้องสมุด University of Technology (UTS), University of Sydney University of New South Wales (UNSW), Alexancler Make kie Curriculum Resources Library และ Christchurch College of Education

พ.ศ. 2539 ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เยี่ยมชมห้องสมุด University of California at Los Angeles (UCLA), University Public Library, Madgc Utterback Middle School, Los Arqeles Public Library : Rosco County Library, Glenclale Public Library, The University of Arizona : Main Library

พ.ศ.2540, 2549 ประเทศญี่ปุ่นได้เยี่ยมชม Kyoto University, Tenri Central Library, Osaka University of Forign studies, Centes for Southeast Asia Study และ The University of Tokyo.

พ.ศ.2550 ประเทศสิงคโปร์ ได้เยี่ยมชม National Library Building (NLB) และ National University of Singapore Libraries (NUS)

การเตรียมตัวในการที่จะไปศึกษาคูงานต่างประเทศ ควรศึกษาหาความรู้และข้อมูลจากผู้ที่เคยได้เดินทางไปหรือค้นข้อมูลในห้องสมุด ใน Website ของประเทศนั้นๆ ศึกษาสภาพภูมิอากาศ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราไว้บ้าง และสิ่งที่ควรติดตัวเสมอ คือ สมุดโน้ต ปากกา ดินสอ กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกสิ่งที่พบเห็น เมื่อกลับมาจะได้รวบรวมข้อมูล ประเด็นที่น่าสนใจ จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา และที่สำคัญนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้พัฒนางานให้เห็นเป็นเชิงประจักษ์ ถึงแม้จะไม่ได้ทันที่ต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยสม่ำเสมอก็นับว่าคุ้มค่า คุ่มเวลา

และคุ่มทุน กับความรู้ที่ได้นำมาพัฒนาองค์กรให้เติบโต ทันยุคทันสมัย ให้เป็นแหล่งความรู้แหล่งอ้างอิงของแผ่นดิน ตอบสนองวิสัยทัศน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริบทการศึกษา

ประเทศที่เจริญแล้วระบบการศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญอันดับต้นๆ ตั้งแต่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน ต้องส่งเสริม วางกรอบ วางนโยบาย ให้ชัดเจน และทุ่มเทเพื่อให้ระบบการศึกษาได้ดำเนินไปในทิศทางที่จะพัฒนาศักยภาพของคน การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นภาระยิ่งใหญ่ที่ทุกประเทศต้องดำเนินการอันเป็นบ่อเกิดการพัฒนาศักยภาพของคนในชาติ ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว ระบบการศึกษาของประเทศ ล้วนมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ ยังมีระบบที่จะสร้างเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างดี นั่นคือ แหล่งความรู้ แหล่งอ้างอิงอย่าง ห้องสมุด ซึ่งมีให้เห็นทั่วไปและจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้พลเมืองมีนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้าหาความรู้ ทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

ประเทศออสเตรเลีย

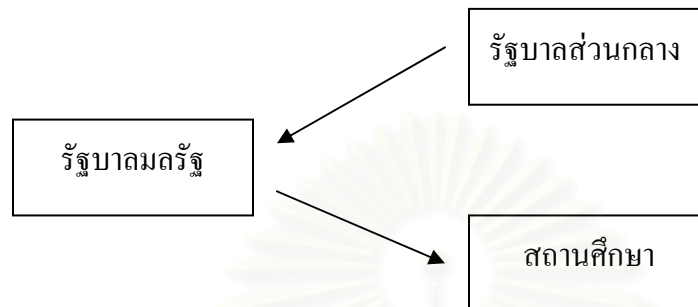
ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่เป็นเกาะขนาดใหญ่ มีประชากรประมาณ 20 ล้านคน หลากหลายเชื้อชาติจากทั่วโลกอพยพเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมากจึงเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย (multicultural society) มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โครงสร้างการบริหารประเทศ ประกอบด้วยรัฐบาลกลาง และรัฐบาลมลรัฐ ซึ่งมี 6 มลรัฐและ 2 แคว้น แต่ละมลรัฐมีอำนาจในการปกครองตนเอง ในด้านการจัดการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐบาลแต่ละมลรัฐ นักเรียนออสเตรเลียประมาณร้อยละ 70 เข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ นักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ อายุ 6-15 ปี (16 ปี ในมลรัฐแทสมาเนีย) จะต้องเข้าเรียนในโรงเรียนหรือจดทะเบียนเรียนที่บ้าน (home school) งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้เป็นค่าใช้จ่ายรายหัว คิดตามระดับชั้นเรียน ขนาดของโรงเรียนและค่าใช้จ่ายชดเชยหรือเพิ่มเติมให้สำหรับโรงเรียนในชนบทห่างไกลและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น ไม่มีอำนาจ ความรับผิดชอบหรือบทบาทใดๆ ในการจัดการสถานศึกษา หากมีส่วนเกี่ยวข้องบ้างก็เป็นบทบาทในการให้บริการชุมชนด้านแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยในชุมชนมากกว่า เช่น การจัดพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดชุมชน เป็นต้น (ครุณี จำปาทอง, 2548: 142-155)

สำหรับเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศออสเตรเลียได้วางเป้าหมาย 3 ประการคือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ, 2542)

- 1.เยาวชนได้รับการศึกษาดีเลิศ พัฒนาความสามารถพิเศษ
2. นักเรียนมีมาตรฐานการเรียนรู้ระดับสูง

3. ความเสมอภาคทางการศึกษา

ประเทศออสเตรเลีย ระบบการบริหารการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลมลรัฐ แต่รัฐบาลกลางสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งให้กับการศึกษาโดยเส้นทางการจัดสรรงบประมาณ มีดังนี้

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2549 : 47

ประเทศนิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นประเทศในคาบสมุทรแปซิฟิก ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศออสเตรเลีย มีพื้นที่ 268,680 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 4.8 ล้านคนเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองเดิม คือ ชนเผ่าเมารี (Maori) ประมาณร้อยละ 10 เป็นชนเผ่าผิวขาว (Pakiba) ประมาณร้อยละ 75 เป็นชาวเกาะแปซิฟิก ยุโรป และอาเซียน ประมาณร้อยละ 15 ภาษาหลักที่ใช้กันทั่วไปคือ ภาษาอังกฤษและภาษาเมารี ระบบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้ระบอบของจักรพรรดิอังกฤษ สภาของนิวซีแลนด์เป็นสภาเดียว นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหารสูงสุด เป็นประเทศที่มีกระทรวงมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลกคือมีจำนวน 52 กระทรวง แบ่งการปกครองเป็นส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

ด้านการศึกษาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งด้วยความเชื่อร่วมกันว่าการศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เศรษฐกิจฐานความรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐ เอกชน และพ่อแม่ผู้ปกครองบางส่วนร่วมจัดการศึกษาตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน จนกระทั่งถึงการอุดมศึกษา การศึกษาภาคบังคับ อยู่ระหว่างอายุ 6-16 ปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย คือตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 แต่เด็กจะเริ่มเข้าเรียนในระบบเมื่ออายุ 5 ปี เป็นส่วนใหญ่ นิวซีแลนด์ให้การศึกษาริ่แก่ประชาชนตั้งแต่อายุ 6-19 ปี (พิณสุดา สิริรังศรี, 2548: 99-119)

ประเทศนิวซีแลนด์ กำหนดเป้าหมายการศึกษา (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ, 2542) กล่าวคือ การมีปรัชญาการศึกษาเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองอีกทั้งคุณภาพของครูต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญคือ เป็นผู้มีความรัก ความรัก และผูกพันในวิชาชีพครู และเป็นคนมีสติปัญญาดีฉลาดเฉลียว

นอกจากนี้ยังเป็นประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว มีรูปแบบความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของรัฐและประชาชน การจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา (Board of Trustees) ที่ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งจากชุมชน ผู้ปกครอง อาจารย์ใหญ่ ครู และ/หรือนักเรียน นักศึกษา ทำหน้าที่เป็นองค์กรบริหารกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนและสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ตลอดจนควบคุมการดำเนินงาน ในด้านการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและตามความต้องการของชุมชน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามาจากการสรรหาและแต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา จะเป็นผู้บริหารและดำเนินกิจกรรมร่วมกับคณะครูในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ตามนโยบายของสถานศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา (วิจารณ์ พานิชและคณะ. 2544)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2549 : 47

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศใหญ่ มีอาณาเขตกว้างขวาง 9,830,000 ตารางกิโลเมตร ชาวอาณานิคมจากประเทศในทวีปยุโรป ค้นพบและอพยพมาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา 200 กว่าปีมาแล้ว ชาวอาณานิคมเหล่านี้ยึดหลักของควมมีอิสรภาพและโอกาส ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 50 มลรัฐ อาณานิคมภายใต้ปกครอง อีก 6 แห่ง มีกรุงวอชิงตันเป็นเมืองหลวงของรัฐบาลกลาง ตั้งอยู่ในเขตอิสระ เรียกชื่อเต็มๆ ว่า วอชิงตัน ดี.ซี. การปกครองของสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การปกครองที่ระดับชาติ เป็นรัฐบาลกลาง และการปกครองระดับมลรัฐที่นิยมเรียกว่า รัฐ เป็นรัฐบาลของแต่ละมลรัฐ ซึ่งเป็นคนละส่วนกับรัฐบาลกลางและไม่ขึ้นแก่กันแบบประเทศอื่นๆ โดยแต่ละมลรัฐมีกฎหมายเป็นของตนเอง แตกต่างกันไป ตามสภาพหรือบริบทของแต่ละรัฐนั้นๆ รวมถึงการจัดการศึกษาของตนเอง จะไม่ขึ้นกับรัฐบาลกลาง รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา กำหนดไว้ว่า การศึกษาเป็นความรับผิดชอบของรัฐ รัฐบาลกลางจึงมีบทบาทน้อยมากในการจัดการศึกษา รัฐบาลกลางเป็นเพียงวางนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ประสานงาน เก็บรวบรวมข้อมูล แนะนำ ช่วยเหลือด้านการเงินในโครงการต่างๆ ทุกๆ ปีรัฐสภาจะจัดสรรเงินกองทุนช่วยรัฐบาลต่างๆ เพื่อขยายโครงการการศึกษาให้แก่ประชาชน กองทุนของรัฐบาลกลางจะช่วยรัฐต่างๆ ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของตนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้แก่ประชาชนทุกวัยนับตั้งแต่ เด็ก วัยรุ่น จนถึงวัยผู้ใหญ่ จึงจัดโดยรัฐและท้องถิ่น เช่นเดียวกับที่จัดโดยเอกชนและองค์กรทางศาสนาต่างๆ

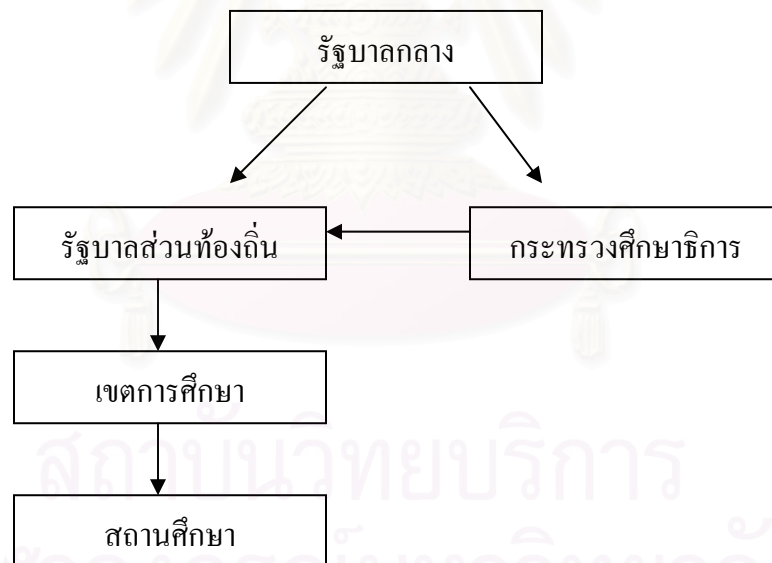
ในปี พ.ศ.1983 สมัยประธานาธิบดีเรแกน (1981-1989) กระทรวงศึกษาธิการได้แถลงรายงาน เรื่องชาติกำลังตกอยู่ในความเสี่ยง โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติที่มีผลมาจากการจัดการศึกษาที่ล้มเหลว รายงานนี้จึงเป็นตัวเร่งที่สำคัญทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา นักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนจนถึงนักธุรกิจ นักกฎหมายที่เป็นผู้เสนอร่างกฎหมาย ต่อมารัฐต่างๆ ได้ออกกฎหมายและนโยบายทางการศึกษามากขึ้นถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ มีการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก พยายามส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างจริงจังมีการปรับปรุงหลักสูตร กำหนดมาตรฐานการฝึกอบรมทางการศึกษา การให้การรับรองวุฒิและเงินเดือนของบุคลากรทางการศึกษา การจัดบริการทางการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหน้าที่ขององค์กรการศึกษาระดับท้องถิ่น คือเขตพื้นที่การศึกษา (School Districts) คือการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะจากชุมชนในท้องถิ่นเป็นหลัก (ปองสิน วิเศษศิริ, 2548 :120-141)

นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของประเทศไว้ 8 ประการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ 2542)

- 1) เด็กเล็กพร้อมเรียน

- 2) อัตราการเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 90
- 3) นักเรียนทั้งหมดที่จบเกรด 4,8,12 แสดงความสามารถในวิชาต่างๆ
- 4) เตรียมรับผิชอบเป็นพลเมืองของชาติที่เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่
- 5) นักเรียนของสหรัฐอเมริกาจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นที่หนึ่งของโลก
- 6) ผู้ใหญ่ชาวอเมริกันจะรู้หนังสือและมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 7) โรงเรียนมีความปลอดภัยและมีระเบียบวินัย
- 8) พ่อแม่ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบการบริหารการศึกษา รัฐบาลมลรัฐรับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษา รัฐบาลส่วนกลางโดยกระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทเฉพาะการกำหนดนโยบาย และช่วยเหลือด้านการเงิน การบริหารการศึกษาที่แท้จริงเป็นหน้าที่ขององค์กรการศึกษาระดับท้องถิ่น ได้แก่ เขตการศึกษา (School Districts) สำหรับเส้นทางจัดสรรงบประมาณการศึกษา มีดังนี้

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2549 : 48

ประเทศญี่ปุ่น

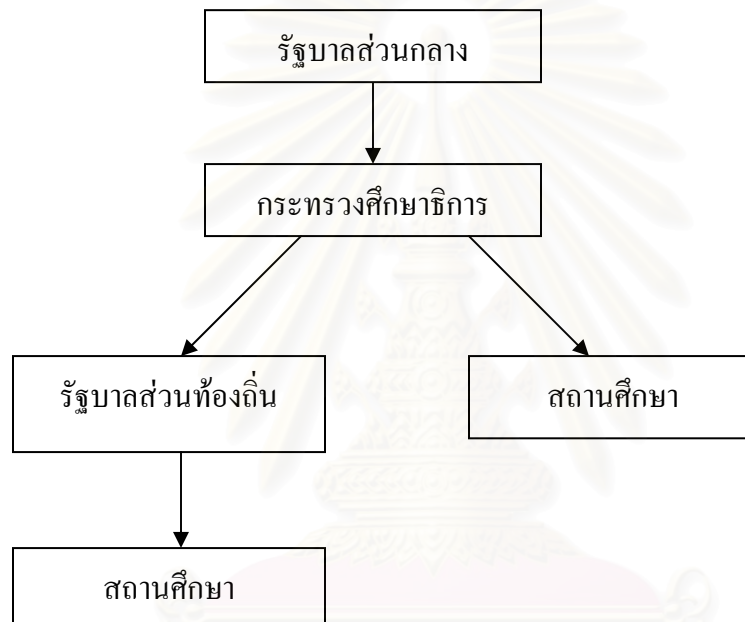
ประเทศญี่ปุ่นตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกในเขตเอเชียตะวันออก มีเนื้อที่ 378,000 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 127 ล้านคน พื้นที่ของประเทศประกอบด้วยเกาะต่างๆ เป็นประเทศได้รับการจัดอันดับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วจัดเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ด้วยความเจริญทางการเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งและมีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง (วลัยพร แสงนภาพวร, 2548 : 49)

การจัดการศึกษากว่าได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศมาพร้อมๆ กัน คือในสมัยจักรพรรดิเมจิโตะ (Mustuhito) ราชวงศ์เมจิ (ค.ศ.1868-1912) ซึ่งตรงกับของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การเสด็จประพาสทั้งเอเชียและยุโรป จึงทรงมุ่งมั่นให้การศึกษาของไทยเป็นระบบแบบสากลและประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าส่งข้าหลวงไปศึกษาคุณงานด้านการศึกษา ส่วนประเทศญี่ปุ่นเอง องค์จักรพรรดิได้ส่งคณะทูตชุดใหญ่ทั้งหมดเกือบ 100 คน ไปแสวงหาความรู้จากทั่วโลกเป็นเวลาเกือบ 2 ปี และได้นำกลับมาพัฒนาประเทศ และสิ่งที่ประเทศญี่ปุ่นค้นพบว่าคนญี่ปุ่นไม่มีอะไรแตกต่างจากคนอเมริกันหรือชาวยุโรปเลย แต่ที่แตกต่างคือ ขาดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนญี่ปุ่น

การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมีการแบ่งความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในแต่ละระดับอุดมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง มัธยมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบระดับจังหวัด และประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับให้อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล บุคลากรทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง การคัดเลือก การกำหนดค่าตอบแทน เงินเดือนการพัฒนาวิชาชีพ จึงมีลักษณะแตกต่างจากวิชาชีพอื่น ด้วยมีกระบวนการที่เข้มข้น ทั้งการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์ มีการทดลองงาน 1 ปีเต็ม ในปีแรกเข้าทำงานภายใต้การดูแลของครูพี่เลี้ยง ครูต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งออกโดยคณะกรรมการการศึกษาที่ระดับจังหวัด ครูญี่ปุ่นจะได้รับเงินเดือนสูงกว่าข้าราชการพลเรือนทั่วไป และได้รับการพัฒนาเฉพาะทางโดยแต่ละจังหวัดมีศูนย์พัฒนาครู (Education Center) ทำหน้าที่พัฒนาครูในความรับผิดชอบ กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสูงมากในการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในเรื่องการใช้หลักสูตรการอนุญาตใช้แบบเรียน การกำหนดจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน จำนวนครู เป็นต้น ในขณะที่ระดับท้องถิ่นมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ติดตามผลการจัดการศึกษา และเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการการศึกษา กับโรงเรียน สำหรับการบริหารจัดการศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาของท้องถิ่นที่เน้นว่า การจัดการศึกษาเป็นงานพิเศษที่ต้องดำเนินการโดยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ

เฉพาะด้าน คณะกรรมการการศึกษาต้องมีความรู้ความสนใจและทุ่มเทเพื่องานการศึกษา และครูต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (วลัยพร แสงนภาพวร, 2548: 60-69)

ประเทศญี่ปุ่น ระบบการบริหารการศึกษามี 2 ระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยในระดับชาติมี กระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รับผิดชอบด้านมาตรฐานของการศึกษา ทุกระดับ และดูแลสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนในสังกัดส่วนกลาง ส่วนคณะกรรมการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลปฏิบัติงานด้านบริหารและจัดการศึกษา คือ ระดับจังหวัดดูแลมัธยมศึกษา ตอนปลาย และระดับเทศบาลดูแลระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับเส้นทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา มีดังนี้

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2549 : 45

ประเทศสิงคโปร์

เป็นประเทศที่ใช้การศึกษาเป็นกลไกสร้างศักยภาพของชาติให้สามารถก้าวขึ้นเป็นประเทศชั้นนำของโลก แม้เป็นประเทศเล็กๆ มีทรัพยากรจำกัด แต่ด้วยความเชื่อว่า ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ คือ กำลังหลักที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ งบประมาณ 1 ใน 4 ของประเทศ นำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา ผลการปฏิรูปการศึกษา ทำให้สิงคโปร์มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศตะวันตก ประชากรมีอัตรารู้หนังสือ 91.3% ร้อยละ 47.2 จะรู้สองภาษาหรือมากกว่า เป็น 1 ใน 10 ประเทศชั้นนำของโลกที่มีการนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยมาใช้อย่างกว้างขวางและได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันเป็นอันดับรองจากประเทศสหรัฐอเมริกา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

ประเทศสิงคโปร์ได้ตั้งเป้าหมายเรื่องการศึกษาไว้ว่าจะต้องพัฒนาคนในประเทศ เป็นประเทศแห่งการเรียนรู้ (Learning Nation) ดังนั้น จึงมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะแต่ในโรงเรียน รัฐบาลส่งเสริมการสร้างห้องสมุดและพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของประเทศ การสร้างห้องสมุดแห่งชาติอยู่ในย่านธุรกิจของประเทศ ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์มีห้างสรรพสินค้าชั้นนำทั่วโลกห้องสมุดแห่งชาติ รัฐบาลก็ได้ทุ่มเทงบประมาณให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าเด็ก วัยรุ่น วัยสูงอายุ ก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ง่ายและสะดวก ถึงแม้ประเทศสิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก มีประชากรรวมประมาณ 4 ล้านกว่าคน อาชีพส่วนใหญ่ทำธุรกิจการเงินและการธนาคาร เพราะไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นอันดับแรกที่รัฐให้ความสำคัญ นั่นคือ การศึกษา สิงคโปร์มุ่งผลิตบุคลากรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเน้นอาชีพจะเป็นหลัก เพื่อป้อนความต้องการของตลาด ในระดับอุดมศึกษามีมหาวิทยาลัยที่เน้นทางด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การดนตรี ศึกษาศาสตร์ สิงคโปร์ยังประกาศตัวเป็น Education Hub ของเอเชียอีกด้วย Education Hub : Thinking school Learn Nation ในส่วนของห้องสมุดแห่งชาติมีคำขวัญและถือเป็นนโยบาย คือ Libraries Transform Success

เรียนรู้เพื่อพัฒนา

นับตั้งแต่ พ.ศ.2538 – พ.ศ.2550 ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาดูงานต่างประเทศรวม 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ แต่ละประเทศล้วนเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าแล้วและมีระบบการศึกษาที่มั่นคง ประเทศเหล่านี้ล้วนจึงมีห้องสมุดทุกประเภท อาทิ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดแห่งชาติ ที่มีความสำคัญยิ่ง พลเมืองของประเทศมีแหล่งเรียนรู้ที่รัฐจัดเตรียมไว้ให้อย่างดี ดังที่ผู้เขียนได้ประมวลเป็นภาพรวมจากการผสมผสานความคิดในการนำมาพัฒนาจะไม่แยกเขียนแต่ละประเทศ เพราะมีรายละเอียดในรายการอ้างอิงในเอกสารเล่มนี้จึงนำเสนอเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศและเทคโนโลยี 3) ด้านบริการสารสนเทศ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ได้นำภาพถ่ายบางส่วนแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางกายภาพของศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ จะมีทั้งห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะ การบริหารงานมีทั้งแบบศูนย์รวม (Centralization) ที่มีห้องสมุดคณะขึ้นกับห้องสมุดกลาง และหรือการบริหารแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่แต่ละห้องสมุดจะมีงบประมาณ การบริหารจัดการเอง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างเช่นห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยอริโซนา (Main Library, The University of Arizona) เรียกผู้บริหารระดับสูงของห้องสมุดซึ่งเป็นบรรณารักษ์ว่า Dean of Libraries นอกจากนี้ การบริหารงานจะขึ้นตรงอธิการบดีของมหาวิทยาลัย

ด้านงบประมาณจะได้รับการจัดสรรอย่างชัดเจน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางแห่งได้รับเงินอุดหนุนจากมูลนิธิและองค์กรการกุศลช่วยเหลือ นอกเหนือจากที่ได้รับจากภาครัฐ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อถามว่าปัญหาของห้องสมุดมีเรื่องใดบ้าง หนึ่งในปัญหาที่พบที่เหมือนกันทั่วโลกก็ว่าได้คือ งบประมาณไม่พอ ที่จะใช้จ่ายในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

ด้านอาคารสถานที่ ห้องสมุดในต่างประเทศ โดยทั่วไปได้ออกแบบอาคารสถานที่ได้อย่างน่าสนใจ มีทั้งรูปทรงสมัยใหม่ใช้กระจกเป็นประตู หน้าต่าง ให้อุณหภูมิโปร่งใสสว่าง โต๊ะเก้าอี้ นั่งอ่าน แข็งแรงและนั่งสบายมีสีสรร ชั้นหนังสือเป็นแถวเป็นแนวได้สัดส่วนเหมือนกันหมด บรรยากาศภายในเงียบสงบมีต้นไม้ประดับให้พักสายตา บางแห่งจะมีระเบียงออกไปรับอากาศจากธรรมชาติได้ด้วย สภาพแวดล้อมภายนอกมักเป็นลานกว้างหรือเป็นเนินสีเขียวด้วยต้นไม้ใบหญ้า ในประเทศที่อากาศหนาวจะเห็นนิสิตนักศึกษา นั่งอ่านหนังสือท่ามกลางแสงแดด ภายในห้องสมุดมีเครื่องปรับอากาศทำให้เย็นสบายไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป

อาคารสถานที่ห้องสมุดจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน เพราะเป็นสถานที่นิสิตนักศึกษาต้องใช้เวลามากกว่าในห้องเรียน เพราะเป็นพื้นที่ใช้งานทุกวัน และยิ่งบางประเทศให้บริการ 24 ชั่วโมง อาคารสถานที่ห้องสมุด ต้องรองรับและตอบสนองความต้องการให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้ เรื่องระบบป้องกันหนังสือหาย และความปลอดภัยห้องสมุดต่างประเทศจะมีประตูป้องกันหนังสือหายโดยไม่มีบุคลากรเฝ้า แต่ในเมืองไทยการติดตั้งประตูป้องกันหนังสือหายแล้วยังต้องมีบุคลากรดูแลตรงหน้าประตูด้วย ทั้งนี้เนื่องด้วยต้องรับภาระหลายอย่าง เช่น รับฝากสิ่งของ เก็บค่าเช่าใช้บริการ ตอบคำถามทั่วไป แต่ก็เป็นผลดีในแง่การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ

ปัญหาของห้องสมุดส่วนมากจะพบว่า พื้นที่ที่ไม่เพียงพอกับการเติบโตของทรัพยากรสารสนเทศที่มีเพิ่มขึ้นทุกวัน ถ้าขาดการบริหารจัดการที่ดี การใช้พื้นที่ทุกตารางนิ้วก็จะไม่เป็นประโยชน์ สิ่งหนึ่งที่พบคือขาดการสะสางสิ่งที่ไม่ควรเก็บ สิ่งที่ไม่ควรทิ้ง หรือบริจาคต่อ บรรณารักษ์ต้องรู้จักแยกแยะและจัดระเบียบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ แบ่งแยกพื้นที่ให้บริการ พื้นที่ทำงานให้เหมาะสม นอกจากนี้ความสะอาดของ

อาคารสถานที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจุบันหลายแห่งใช้ระบบจ้างเหมาบริษัทเอกชนให้ทำความสะอาดแทน การจ้างเจ้าหน้าที่ประจำ การสะสม เคลื่อนย้าย บ่อยๆ ถึงแม้จะเป็นงานที่ยากลำบากและหนักสาหัสแต่เพื่อสิ่งที่ดีกว่าก็จำเป็นต้องทำและเป็นการขยับขยายส่งผลให้ แมลง ปลวก หนู ลดน้อยลงและหายไป ซึ่งห้องสมุดที่มีอายุการใช้งาน 40 – 50 ปีขึ้นไป อย่างของคณะครุศาสตร์จึงต้องมีการขยับปรับเปลี่ยนอยู่บ่อยๆ

ห้องสมุดสมัยใหม่มักมีแนวคิดการสร้างสรรค์ให้ห้องสมุดมีชีวิตชีวาอย่างหนึ่งคือ อ่านหนังสือและพักผ่อนสายตา พுகุศลสนทนา และรับประทานของว่างจึงเป็นที่มาของการขยายพื้นที่ของศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา สร้างเป็นห้องสวนป่าและเปิดใช้เมื่อปลายปี พ.ศ.2549 และย้ายมุมสื่อประสมมาไว้ในห้องสวนป่า ซึ่งได้ประโยชน์ทั้งนิสิตที่ใช้บริการและการขยายพื้นที่นั่งอ่านได้มากขึ้นและมีความสุขในการเข้าใช้บริการเพราะเป็นการแบ่งพื้นที่ชัดเจนว่าบริเวณนี้ นิสิตสามารถพุกุศล รับประทานอาหารของว่างได้ ช่วยผ่อนคลายจากการเรียน

นอกจากนี้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะมีห้องสำหรับให้นิสิตนักศึกษาเข้าไปนั่งอ่าน คนเดียว หรือห้องประชุมกลุ่มย่อย 3-5 คน เพื่อใช้ในการอภิปราย ถกเถียง ซึ่งการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นเรื่องจำเป็น ผู้เขียนก็ได้นำมาจัดทำเรียกว่า ห้องประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นที่นิยมของนิสิตเป็นอย่างมากจึงได้วางโครงการตึกใหม่ที่กำลังจะสร้างในปี 2551-2553 จะมีห้องประชุมกลุ่มย่อยให้นิสิตไม่น้อยกว่า 10 ห้องให้เพียงพอ อีกทั้งจัดให้มีห้องอ่านหนังสือและทำรายงาน หลังจากที่เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง

2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ได้จัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ แผ่นที่ ไมโครฟิล์ม ปริมาณหนังสือที่ห้องสมุดแต่ละแห่งสะสม โดยมากเป็นหลักล้านเล่มขึ้นไปไม่มีนโยบายจำหน่ายออก แต่จะใช้วิธีแยกห้องเก็บหนังสือเก่า เช่น เก็บในห้องใต้ดินหรือเก็บในอาคารเก่า จัดเก็บอย่างเป็นระบบ สามารถเรียกใช้ได้มีเจ้าหน้าที่หยิบให้ จึงทำให้เห็นว่าที่ชั้นจะมีแต่หนังสือใหม่ๆ น่าสนใจ

ทรัพยากรสารสนเทศ บางห้องสมุดจะมีแบบทดสอบ (Tests) ต่างๆ เฉพาะด้านทางการศึกษา ซึ่งสั่งซื้อเอกสารประเภทนี้ค่อนข้างยากมีขั้นตอนมากและราคาสูง

ระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือ มีทั้งระบบรัฐสภาอเมริกัน (LC) แต่บางแห่งก็ใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ (DC) แต่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบางประเทศก็คิดระบบจัดหมวดหมู่หนังสือของประเทศตนเอง เช่น ประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบ NDC (Nippon Decimal Classification) แนวคิดนี้ทำให้คิดทำระบบการจัดหมวดหมู่หนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาเพื่อทำให้ผู้ใช้เข้าถึงได้ง่ายที่สุด และสะดวกที่สุด

เมื่อครั้งผู้เขียนไปประเทศสหรัฐอเมริกาพร้อมกับนิสิตปริญญาเอกกลุ่มหนึ่ง เพื่อไปค้นข้อมูล เพราะขณะนั้นยังไม่ได้ซื้อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นิสิตจึงต้องลงทุนสูง เมื่อกลับมาทำให้คิดต้องสร้างฐานข้อมูลทางการศึกษาของไทยให้เข้มแข็ง เพราะเรามีทรัพยากรมากมายแต่ยังขาดการบริหารจัดการที่ จะต้องมีระบบสารสนเทศเข้าไปรองรับ โดยทำคู่ขนานกับสถาบันวิทยบริการ ที่นำโปรแกรม INNOPAC มาใช้ทำรายการบรรณานุกรมหนังสือห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในส่วนของศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษาก็ใช้ INFOMA จัดทำฐานข้อมูลทางการศึกษาโดยพัฒนาโปรแกรม INFOMAจนสามารถเป็นฐานข้อมูลทางการศึกษา โดยผู้เขียนจัดทำโครงการปรับปรุงระบบจัดเก็บเอกสารและข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ.2543 และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดมา จนได้ฐานข้อมูลทางการศึกษา ภาษาไทยได้แก่

ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของคณะครุศาสตร์ ตั้งแต่ปี 2510- ปัจจุบัน ให้ข้อมูลเป็นรายการบรรณานุกรม และบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อีกทั้งมีโครงการที่จะแปลงข้อมูลจากหนังสือและวิทยานิพนธ์ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - book) ในปีการศึกษา 2551

ฐานข้อมูลข่าวการศึกษา เป็นการจัดทำข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่บอกรับเป็นประจำวันและรายสัปดาห์ โดยเก็บข้อมูลฉบับเต็ม (Fulltext) ใช้วิธีการกราดตรวจ (scan) ข้อมูลอัปเดตทุกวันทำการ

ฐานข้อมูลวารสารทางการศึกษา จัดทำดัชนีวารสารทางการศึกษาโดยเฉพาะของครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ให้ข้อมูลฉบับเต็ม (Fulltext)

ฐานข้อมูลสื่อประสม จัดทำเป็นรายการบรรณานุกรมและให้ภาพและเสียง ในรูปของวีดิโอออนดีมาน

ฐานข้อมูลการศึกษาดูงาน เป็นฐานข้อมูลจัดทำเพิ่มขึ้นจากการศึกษาดูงานต่างประเทศของคณาจารย์ นิสิต และเจ้าหน้าที่สายสนับสนุน ซึ่งเมื่อกลับจากศึกษาดูงานต้องจัดทำเป็นรายงานนำเสนอผู้บริหาร และเอกสารจะจัดเก็บที่ห้องสวนป่า และในฐานข้อมูลสามารถดูได้เป็นข้อมูลฉบับเต็ม(Fulltext)

ถึงแม้ว่า ฐานข้อมูลทางการศึกษาดังกล่าวจะเป็นฐานข้อมูลภาษาไทย ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ที่ <http://lib.edu.chula.ac.th> จากสถิติผู้เข้าใช้บริการสืบค้นข้อมูลในปีพ.ศ 2550 มีถึง สี่แสนกว่าครั้ง ทั้งนี้ก็ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างให้ฐานข้อมูลทางการศึกษาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ยังประโยชน์ต่อวงการการศึกษาของไทย

3) ด้านบริการสารสนเทศ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยทั่วไปการให้บริการจะมีเครื่องมือและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการช่วยตนเองได้ อาทิ

เครื่องยืมหนังสือ เครื่องคืนหนังสือ ที่ผู้ให้บริการสามารถ ยืม – คืนหนังสือด้วยตนเอง เพียงนำหนังสือและบัตรประจำตัวแสดงระบบก็จะดำเนินการให้

เครื่องถ่ายเอกสาร ส่วนมากจะเป็นระบบให้ถ่ายเอกสารด้วยตนเอง และมีห้องถ่ายเอกสารให้โดยเฉพาะ

ตู้รับหนังสือคืนเมื่อห้องสมุดปิดบริการ บางแห่งทันสมัยมาก สามารถมองเห็นภาพหนังสือที่กำลังลงไปในช่วงรับหนังสือ และมีแผ่นสลิปหลักฐานการรับคืนให้ด้วย

เรื่องเวลา เปิด-ปิด บริการห้องสมุดต่างประเทศ มีข้อสังเกตคือ ในช่วงเปิดภาคการศึกษา เปิดบริการ วันจันทร์-วันอาทิตย์ สำหรับวันศุกร์-วันอาทิตย์ จะมีช่วงเปิดบริการสั้นกว่า วันจันทร์-วันพฤหัสบดี แต่ในช่วงใกล้สอบ จะเปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง สอบถามเรื่องการบริหารจัดการอย่างไร พบว่า ส่วนมากเปิดให้เป็นห้องอ่านหนังสือ ไม่มีการยืมคืน และบางแห่งจะจ้างนิสิตนักศึกษาทำงาน ดูแลรับผิดชอบ นักศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งใจนั่งอ่านหนังสือ ทำรายงานไม่มีเสียงคุยกัน เงียบ ทำให้เกิดสมาธิในการอ่านหนังสือ และมีมารยาทอย่างมากในการใช้สถานที่ คงจะได้รับการอบรมมาตั้งแต่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษาได้เคยจัดให้มีบริการ ช่วง 1 เดือนก่อนสอบขยายเวลา ถึง 20.00 น. เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เริ่มมีระบบการจ้างพนักงานมหาวิทยาลัยและศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษาได้รับอัตราพนักงานมหาวิทยาลัยทดแทนบุคลากรที่เกษียณราชการเมื่อปีประมาณปีพ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ซึ่งพนักงานมหาวิทยาลัยต้องทำงาน 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์(ราชการทั่วไป ทำงาน 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ดังนั้นจึงจัดให้มีการเปิดบริการ วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 7.00 น. โดยให้พนักงานมหาวิทยาลัยปฏิบัติงานโดยไม่มีการเบิกค่าตอบแทน ถึงแม้อัตราพนักงานมหาวิทยาลัยยังมีไม่เพียงพอ และผู้เขียนเองก็มาปฏิบัติงานตั้งแต่เปิดบริการ จึงจัดให้เปิดบริการห้องอ่านหนังสือและห้องสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ในบางประเทศเจ้าหน้าที่จัดเก็บ-จัดเรียงหนังสือจะสวมใส่ผ้ากันเปื้อน ถุงมือ และผ้าปิดปาก ในการจัดเก็บหนังสือ สอบถามพบว่าเป็นการรักษาสุขภาพของเจ้าหน้าที่และรักษาหนังสือด้วย เมื่อนำความคิดนี้มาให้เจ้าหน้าที่ในศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษาจะไม่ได้ผล เจ้าหน้าที่บอกว่า ไม่นัดในการทำงาน และจะเงินผู้ให้บริการมากกว่า อีกทั้งเจ้าหน้าที่บอกว่ามีภูมิด้านทานอยู่ตัวแล้ว จึงคิดว่าไม่จำเป็น

4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การเยี่ยมชมห้องสมุดต่างประเทศ สิ่งหนึ่งที่จะสอบถามและขอคือ การใช้เทคโนโลยี จัดการกับฐานข้อมูลหนังสือและอื่นๆพบว่า มีโปรแกรมหลากหลายมีทั้งซื้อและจัดทำขึ้นเอง ที่พบมากในห้องสมุดมหาวิทยาลัยคือการเปลี่ยนมาใช้ ระบบ INNOPAC ซึ่งเป็นระบบที่สถาบันวิทยบริการในสมัยที่รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ พุ่มวิเศษ เป็นผู้อำนวยการ ท่านมีวิสัยทัศน์ยาวไกลและสามารถพัฒนาห้องสมุดทุกแห่งในจุฬาฯ ขึ้นเป็นห้องสมุดอัตโนมัติ โดยที่ท่านและทีมบรรณารักษ์ได้ศึกษาหาระบบที่ดีที่สุดที่จะมารองรับการปรับเปลี่ยนห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกแห่งขึ้นเป็นห้องสมุดอัตโนมัติ ผลของการศึกษารั้งนั้นทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ตกลงเลือกระบบ INNOPAC ซึ่งใช้ซึ่งบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อป้อนข้อมูลทั้งหมดลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้สามารถเรียกดูได้พร้อมกัน ยิ่งห้องสมุดที่มีทรัพยากรสารสนเทศมากมาย อย่างศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา จะต้องทำงานทุกวิถีทางเพื่อนำข้อมูลเก่าที่มีมากมายและยังไม่ได้นำเข้าระบบอีกทั้งการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องเพื่อให้ทันกำหนดการปรับเปลี่ยนจากการใช้โปรแกรม CDS/ISIS ของ UNESCO เป็น INNOPAC ถึงแม้จะเป็นระบบที่แพงและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้เป็นแห่งแรกแต่ก็สามารถทำให้นิสิตและอาจารย์ตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้รับประโยชน์อย่าง

โลกปัจจุบันเป็นโลกของเทคโนโลยี ห้องสมุดจึงต้องเป็นหน่วยงานแรกที่ต้องนำมาใช้และใช้ให้เหมาะสม บรรณารักษ์ ต้องเรียนรู้และปรับตัว คิดเป็น ทำเป็นและใช้ให้เป็น บรรณารักษ์เป็นทั้งนักปฏิบัติและบริหารจัดการความรู้ เป็นวิชาชีพที่อยู่เบื้องหลังของข้อมูลที่ป้อนเข้าระบบ จึงต้องคิด วิเคราะห์ และมองการณ์ไกล ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ทั้งปัจจุบันและอนาคต ผู้เขียนตระหนักดีว่าฐานข้อมูลของประเทศไทยยังขาดการจัดเก็บอีกมาก จึงเป็นที่มาของการสร้างฐานข้อมูลภาษาไทยด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ที่มีการเรียนการสอนภายในคณะครุศาสตร์ ได้จัดเก็บอย่างเป็นระบบและเรียกค้นได้ ทำให้ผู้ใช้ได้เรียกใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว แต่เบื้องหลัง การจัดทำนั้นมีเรื่องราวและอุปสรรคที่ต้องฝ่ามากมาย แต่นับเป็นบุญอย่างหนึ่งของผู้เขียนที่อยู่ใน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อมีโครงการนำเสนอ คณะผู้บริหาร จะได้รับการสนับสนุนทุกครั้ง จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้เขียนต้องผลักดันผลงานให้ปรากฏ หลายครั้งบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ฝึกไว้ดีแล้ว ก็จะมีการลาออกไปได้งานใหม่ที่เงินเดือนดีกว่า จึงต้องประกาศรับสมัครใหม่และฝึกสอนคนใหม่ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะเกิดประโยชน์ได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เพื่อให้ต้นทุนที่ลงไป และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม คือ ความรู้คู่ปัญญา ที่ทุกคนควรนำไปใช้ตอบแทนคุณแผ่นดินเกิด ให้เจริญก้าวไกลชั่วกาลนาน

กล่าวโดยสรุป การสั่งสมประสบการณ์แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของเราเอง ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า ทำที่ทำงานให้น่าอยู่ ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับการศึกษาดูงานในต่างประเทศ จึงเป็นเรื่องการสะสมประสบการณ์ช่วยให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ได้รับความรู้ และเห็นการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้เป็นมรรคเป็นผลต่อหน่วยงาน ให้เกิดคุณค่าที่ยั่งยืน การศึกษาคือการลงทุน ถึงแม้การไปดูงานหลายครั้งต้องใช้ทุนส่วนตัว แต่ทางราชการก็ให้ไม่นับวันลา ก็เป็นพระคุณอย่างยิ่ง จิตสำนึกของการได้รับราชการ ทูลเกล้าฯ ให้หน่วยงาน นับได้ว่าเป็นการตอบแทนพระคุณของแผ่นดิน จึงขอขอบพระคุณทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและหวังอย่างยิ่งว่า ข้อคิดข้อเขียนในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับ เพื่อนร่วมวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

การพัฒนาทางกายภาพ พ.ศ.2534 - 2550 ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบทางเดินเข้าสู่ห้องสมุด

จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์

โตะตรวจผู้เข้าใช้บริการ

จัดทำเคาน์เตอร์ตรวจและรับฝากสิ่งของ

บริเวณประตูทางเข้า

ติดตั้งเครื่องนับจำนวนผู้เข้าใช้
ระบบดิจิทัล และติดตั้งประตู
ป้องกันหนังสือหาย

ราวเหล็กป้องกันหนังสือหาย

จัดทำเคาน์เตอร์บริการ ยืม - คืน

เคาน์เตอร์ ยืม - คืน

เคาน์เตอร์ บริการ ยืม - คืน ปัจจุบัน

ตู้บัตรรายการ บันทึกลงคอมพิวเตอร์
ดูได้ที่ OPAC

ปรับเปลี่ยนติดตั้งบอร์ดสถิติ
งานบริการต่างๆ

ชั้นหนังสือภาษาอังกฤษ

ปริมาณชั้นและหนังสือ
ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น

บอร์ดแสดงข่าวการศึกษา
และแสดงชั้นหนังสือใหม่

จัดทำคู่แสดงข่าวการศึกษา

ชั้นหนังสือภาษาไทย
และหนังสือแบบเรียน

ย้ายหนังสือแบบเรียน
เพื่อขยายที่นั่งอ่าน

ชั้นวิทยานิพนธ์ระบบปิด

ย้ายวิทยานิพนธ์ออก
ปรับเป็นชั้นหนังสืออ้างอิง

ห้องวารสาร
ภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ

ขยายชั้นวารสารภาษาอังกฤษ - ภาษาไทย

ห้องศึกษาค้นคว้าวารสาร

ขยายชั้นวารสาร

ห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น

ขยายห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น

เครือข่าย INTERNET

ติดตั้งเครือข่าย Web Sever

บริการสื่อประสม

ห้องสวนป่า

คอมพิวเตอร์สืบค้น ห้องสวนป่า

กำลังสำคัญ

ขอขอบคุณผู้ใช้บริการทุกท่าน
บุคลากร ประจำศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ห้องสมุดในต่างประเทศ

สภาพแวดล้อม
บรรยากาศ
ที่ดูโปร่ง โล่งสบาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Bookdrop
ตู้รับคืนหนังสือ
นอกเวลาทำการ

ประตู
ป้องกันหนังสือหาย

รูปแบบเคาน์เตอร์

สถานี
จุดพาลง
กำลัง

เครื่องถ่ายเอกสาร
ด้วยตัวเอง

เครื่องยืมหนังสือ
ด้วยตัวเอง

สืบค้นด้วยตัวเอง

ห้องเรียนด้วยตัวเอง

แสดงหนังสือใหม่

ขอความร่วมมือ

เอกสารเผยแพร่

ข่าวสารทันใจ

ส่งกำลังใจ

ห้องคุยโทรศัพท์

วิทยาลัยบรึก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ครุณี จำปาทอง. 2548. การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย หน้า 142-154.

ในการสังเคราะห์รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจทางการศึกษาใน 8 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา.

ปองสิน วิเศษศิริ. 2548. การกระจายอำนาจทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกา. หน้า 120-141ใน

การสังเคราะห์รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจทางการศึกษาใน 8 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

พิณสุดา สิริธรรังศรี. 2548. การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์. หน้า 99-119.

ในการสังเคราะห์รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจทางการศึกษาใน 8 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา.

วลัยพร แสงนภาพวร. 2548. การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น. หน้า 49-69. ใน

การสังเคราะห์รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจทางการศึกษาใน 8 ประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วิจารณ์ พานิชและคณะ. 2544. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการประกันคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา :

กรณีศึกษานิวซีแลนด์. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ. 2542. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2540. การศึกษาดูงานห้องสมุดในประเทศญี่ปุ่น. ข่าวสารห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 13, 3 (ก.ค.-ก.ย.) : 32-43.

สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2538. การศึกษาดูงานห้องสมุดในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์.

ข่าวสารห้องสมุดใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 11, 2 (มี.ค.-เม.ย.) : 1-11

สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2538. รายงานการศึกษาดูงานห้องสมุดในประเทศสหรัฐอเมริกา.

ข่าวสารห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 11, 6 (พ.ย.-ธ.ค.) : 1-24.

สุวิมล ธนะผลเลิศ. ปิยะ ศักดิ์เจริญและศรีไพร โชติจิรวัดนา. 2549. แหล่งความรู้ในสิงคโปร์.

กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541. รายงานการปฏิรูปการศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์.

กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี.พรีนธ์ จำกัด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549. ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทย(Roadmap)

พ.ศ.2548 - 2551. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา